

244 A magasház és a budapesti városkép

A ma építésze nem házakat, hanem házsorokat, egész telepeket, városokat, ipartelepeket épít, sőt mondhatni, földrajzi méretű tájakat formál. Még a szakembereket is meglepi az építkezések hatalmas volume-ne, méginkább az építés lendülete. Kérdés, hogy ezek a hatalmas építkezések hogyan rakódtak le az egyes városokra, milyen mértékben előnyök vagy hátrányosak város-szerkezeti, városképi, gazdaságossági, funkcionális, idegenforgalmi és egyéb vonatkozásokban.

A felvetett kérdés olyan nagy műszaki, építészeti területet ölel fel, amire csak igen körültekintő és hosszabb kutatás után lehet felelni. Itt a nagyközönséget és műszaki életünket talán a legjobban érdeklő **városképi és esztétikai** kérdést próbáljuk felvetni, és pedig fővárosunk, Budapest viszonylatában.

Budapest földrajzi, táji adottsága önmagában is jellegzetes és érdekes. A budai hegyvonulat **ötében** emelkedő dinamikus Gellérthegy és a szelídebb Várhegy a szélesen hőmpölygő Duna és a még szabad szemmel is érzékelhető pesti oldalt kelet felé határoló dombok adják keretét fővárosunk szinte páratlan fekvésének. Érdemes megemlíteni, hogy a Duna nagy folyóvá duzzadásától, Passautól, az összes jelentősebb település — Linz, Krems, Bécs, Pozsony, Esztergom, Belgrád — egypartos város, szemben a kétpartos beépítésű Budapesttel. Ezzel sikerült a hatalmas léptékű, vizuálisan élvezetes vízfelületet — ennek a még a mai napig sem kellően értékelt ősi motívumnak esztétikai értékét — fővárosunk amúgy is változatos fekvésébe előnyösen bevonni.

Budapest történeti hangulatot érzető település. Város-szerkezetével, monumentálisan kiemelt középületeivel, finoman cizellált tornyaival, részben már az eklektikus korban épült utcáival, kissé individuálisan fogalmazott házakból összetevődő, de mégis fegyelmezett házsoraival — eltekintve egy-két kevésbé sikerült részlettől — kedvező és megnyerő hatású városképet ad. **Különösen érdekes és élményt nyújtó a budai város-sziluett**, nemcsak a Várhegy és Citadella kiépítése, hanem a budai Duna-part szegélyépítése révén is, ahol a ritmikusan ismétlődő műemlékek, tornyok, a budai Várhegy, a polgári lakónegyed emberibb léptéke közvetlenebbül érződő idillikus és bájos hangulatot ad.

Külföldiek szemén és dicséretén keresztül hány-szor fedezzük fel újból és újból **a nagy távlatú tájbaillesztés mesterien alakított kontúrjait**, az emberközeli is érzhető, polgári léptékű együttesek városképi értékét. Nemcsak egy építészeti alkotás, egy épület, egy homlokzat, hanem az egész város-sziluett is lehet — és legyen — műemlék, ha a konfigurációja művészi értékű, mint ahogy egy festői táj is lehet védett.

Ezek a város-sziluettek befejezett, kész művészi kompozíciók. Érezni rajtuk a történelem építészeti dialektusait. Ezeknek az élményszerű budapesti együtteseknek hagyományos egységét más léptékű, más hangulatú tömegekkel, méginkább **magas házakkal megbontani igen nagy veszélyt jelentene.**

Ismerjük és méltányoljuk a korszerű épületek esztétikai hatását. Formai fogalmazásuk fegyelmezett, homlokzatuk tagozódása, ablakok összevonása, szerkezetek sokszor ismétlődő ritmusa révén nagyléptékűséget éreztet. Érthető, hogy **a hagyományos környezettel a kedvező esztétikai viszonylagosságot nehezen, vagy egyáltalán nem tudja biztosítani.** Ez a diszsonancia méginkább jelentkezik a magas házak esetén (tíz emelet felett), amikor másléptékű tömegük robantja a sokszor szimbólum-má nemesedett városképet. Elrettentő példákat lehetne felsorolni egyes európai városok ilyenfajta torzulásaiból.

Nem hiszem, hogy bárki is ellensége lehet az új építészeti irányzatnak, a fejlődésnek. Elismerjük, egy jól összefogott és korszerű felhőkarcolókkal

kombinált együttesnek plasztikus, szinte absztrakt értékét. Az alkotó műszaki tudás bennünk elismerést, lélekemelő érzést kelt. **De csak ott, ahol az ilyen alkotás helyénvaló, ahol azonosulni tud környezetével, ahol nem rombol.**

Azért kellett mindezt elmondani, mert fővárosunk érzékeny belső területén sajnos már épültek magas házak, amelyek bizony nagyon is rontják a történeti hangulatot, formai vonatkozásban diszsonánsak. Sőt, halljuk, hogy itt-ott magas házakat terveznek még a Duna-parton is. Voltak ugyan ígérek, hogy a Belvárosban, a Nagykörúton belül nem engednek ilyeneket építeni, de ezek az elhatározások mintha meginogtak volna.

Nem indokolt ilyeneket építeni forgalmi szempontból sem. Ki lehet számítani, hogy az egyre gyorsuló személy- és tehergépkocsi szaporodás mikor fogja a jelenlegi beépítés esetén telíteni Belvárosunk amúgy is szűk úthálózatát. Magasházak, nagyforgalmú középületek egyike-másika esetenként napi 100 000 fős forgalmat is bonyolít le és amúgy is **egészségtelenül tömörítik a várost**: előbb-utóbb forgalmi trombórist fognak okozni. Utalok a nyugati városok példájára, ahol esetenként az autók menetsebessége csúcsidőben 8—10 km/óra csökken. Magasházakat a Belvárosban csak akkor építsünk, ha párhuzamosan emeljük az úthálózat forgalmi kapacitását: erre pedig még a távoli jövőben sincs lehetőségünk. Gondoljunk fővárosunk jövőjére, **vágjunk a forgalmi ellehetetlenülés elébe.**

Ne építsünk fővárosunk érzékenyebb területein magasházakat. Párizs képe szemléletünkben összeforr a Notre Dame és az Eiffel-torony együttes képével. Felejthetetlen szépsége, sziluettje, ahogy az ezüstpárás ködből kirajzolódik, **maradandó élményt nyújt, impresszionista festőket, írókat ihletett.** Nem is engedtek mind a mai napig magasházakat építeni a város belterületén. **Leningrád** főépítésze kb. 15 éve már úgy nyilatkozott, hogy a városcentrumtól 8—10 km távolságra enged csak magasházakat emelni, nehogy az Izsák-temp-lom aranyozott kupolájának és az Admirális palotája karcsú tornyának együttesét megzavarják. De arra is kényesen vigyáznak, hogy **a Néva-part imponálóan nyugodt beépítését magasabb tömegű épületekkel ne bontsák meg.** Washingtonban, ebben a szép és jól rendezett amerikai városban nem engednek tíz emeletnél magasabb házakat építeni, pedig egyéni és gazdaságossági érdekek ilyenek építését igényelnék. Még gondolni is rossz arra, mit vesztené Róma, Firenze, vagy, hogy hazai példákat is említsek, Pécs, vagy Kőszeg, ha a múltjukat, történelmüket idéző belvárosaikban más léptékű magasházakkal tönkretennék harmonikusan kifejlődött városképüket. Sajnos, e téren számos negatív példát lehetne felsorolni külföldön, de itthon is.

Vigyázzunk megmaradt értékeinkre, köztük fővárosunk kőbepusztított történeti szépségére; arra, amit a háborúk pusztító forogtagából eddig át tudtunk menteni.

Weichinger Károly